

Resultaten BMP-Z in Twente in 2018 en 2019

Peter van den Akker

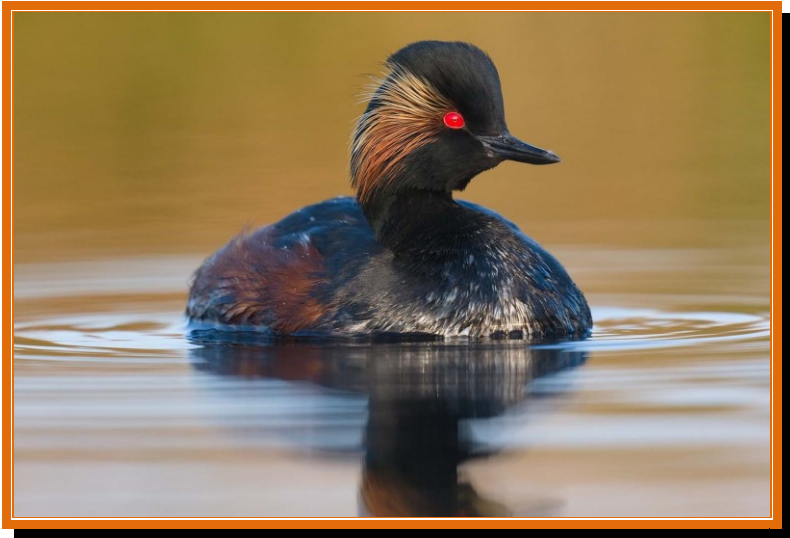
Hoe is het de afgelopen 2 jaar met onze bijzondere en zeldzame broedvogels in Twente gegaan? Wat zijn de belangrijkste stijgers en dalers qua aantallen? Met dit overzicht informeer ik u over de actuele ontwikkelingen. Helaas heeft u dit overzicht vorig jaar van mij moeten missen. Dit kwam omdat bij Sovon druk is gesleuteld aan nieuwe software welke recent met enige vertraging beschikbaar is gekomen. Daarom leest u dit jaar zowel over de resultaten uit 2018 als uit 2019.

Dit overzicht heb ik kunnen maken dankzij de inspanningen van vele tientallen waarnemers die gegevens hebben ingestuurd/beschikbaar gesteld (heel veel dank hiervoor) via:

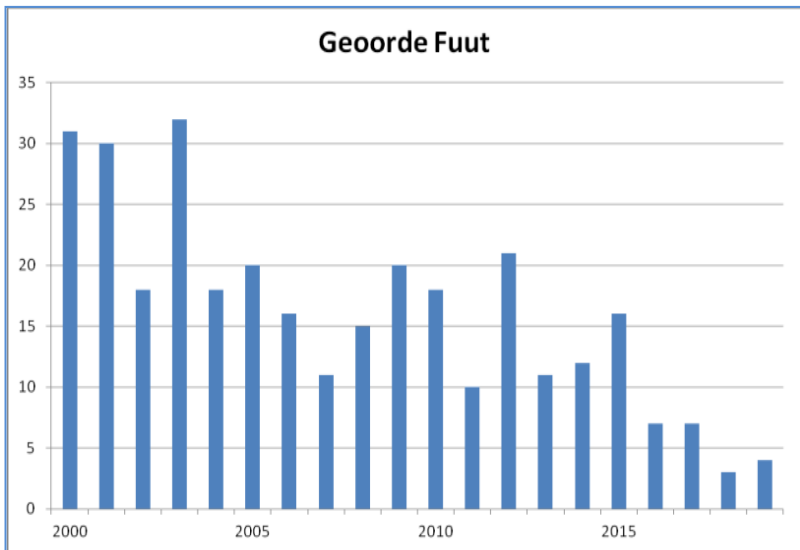
- BMP (= Broedvogel Monitoring Project) waaronder telgebied Losser en Engbertsdijksvenen,
- medewerkers van NM, Landschap Overijssel en SBB,
- broedvogelkarteringen, in 2018 zijn verspreid over Twente diverse karteringen uitgevoerd op landgoed Twickel, landgoederen Enschede-zuid en Oost, Hof Espelo, Lonnekerberg en Oldenzaalse stuwwal,
- het beekvogelproject van de Twentse Vogelwerkgroep,
- www.waarneming.nl.

Geoorde Fuut (2018: 3 en 2019:4)

In 2003 piekte het aantal Geoorde Futen in Twente met 33 paar die allemaal broedden in de Engbertsdijksvenen. Daarna zagen we hier een geleidelijke en continue afname veroorzaakt door een gelijke afname van broedende Kokmeeuwen. De Geoorde Fuut broedt namelijk graag in kolonies Kokmeeuwen! De laatste jaren zit er nog een enkel paartje in dit voormalige kerngebied. Leuk is het verschijnen in het retentiegebied Kristalbad bij Enschede; in 2019 zaten hier 3 paartjes waarbij maximaal 3 juvenielen zijn gezien. De juvenielen verbleven hier tot eind augustus. In dit gebied is blijkbaar genoeg voedsel en bescherming te vinden zonder de aanwezigheid van broedende Kokmeeuwen.

Een Geoorde Fuut in de glorie-tijd in de Engbertsdijksvennen (Foto: Alex Huizenga)

Ooievaar (2018: 15 en 2019: 22)

De Ooievaar breidt zich vanaf 2015 snel uit, de meeste territoria zitten in het Dinkeldal. Landelijk is er ook een sterke toename. De soort roept tegenstrijdige reacties over zich af; beschermers zien in de Ooievaar een signaal van natuurherstel en anderen vrezen vooral predatie van jonge (weide)vogels. Nu de Ooievaar weer op eigen benen kan staan is niet meer logisch de soort bij te voeren in ooievaarsdorpen.

Grote Canadese Gans (2018: 3 en 2019: 2)

Paren waren in ieder geval aanwezig op de Oelemars bij Losser en in de zuidelijke stadsrand van Enschede op enkele vijvers. Het is niet duidelijk of er elders paren zijn gemist.

Brandgans (2018: 48 en 2019: 18)

Deze van origine arctische gans begon rond 1990 in Nederland te broeden en is daarna enorm in aantal toegenomen. In Twente broedt de Brandgans op (stads)vijvers, zandwinplassen en in natte natuurgebieden. In 2018 zijn veel extra territoria gemeld: Weusthagpark Hengelo 9 terr, Stroinkslanden Enschede 3 terr, landgoederen Enschede-zuid 12 terr en Dakhorst 5 terr). De terugval in 2019 heeft vooral te maken met minder telinspanning.

Mandarijneend (2018: 4 en 2019: 1)

Deze kleine exoot uit Azië broedt in oude loofbossen nabij water en gebruikt boomholten voor haar nest. De territoria zijn vastgesteld op Twickel (2018: 3), nabij het Rutbekerveld (2018: 1) en langs de Dinkel bij Losser (2019). Door onvolledig onderzoek zullen er her en der paartjes zijn gemist.

Rode Wouw (2018: 2 en 2019: 0)

In 2019 zijn er in Twente helaas geen broedgevallen gevonden. Wel waren er op enkele locaties waarnemingen in het broedseizoen (o.a. Oost Twente en omgeving Wiene Zeldam), maar hier konden echter geen nesten of alarmerende vogels worden gevonden. Wel broedde er bij het Haaksbergerveen in beide jaren een paar net over de grens. In West-overijssel is de soort in 2019 sterk toegenomen toen daar maar liefst 5 paartjes broedden. Ook landelijk is er een toename. Deze zomer zijn 8 jonge Rode Wouwen gezenderd. Op www.grauwekiekendief.nl kunt u de verplaatsingen volgen; de nog 7 levende wouwen zitten momenteel (26 dec) allemaal in zuid Frankrijk of Spanje.

Slechtvalk (2018: 3 en 2019: 5)

De voormalige zendmast bij Markelo trok in 2007 de eerste Slechtvalk aan en hier is vanaf 2008 elk jaar een paar aanwezig. In 2017 is het vaste ouderpaar verjaagd door een stel jonge valken, waarvan het nieuwe mannetje is geboren in Markelo en dus zijn ouders heeft verjaagd. Andere locaties waar Slechtvalken zijn vastgesteld: binnenstad van Almelo (2019), Plechelmuskerk Oldenzaal (2018 en 2019), Saasveld (2019), Westermaat Hengelo (2019), centrum Enschede (2018). Het lijkt er op dat we in Twente jaarlijks diverse broedparen missen, mede omdat de paren waarschijnlijk trouw zijn aan hun broedlocatie en alleen het Markelose paar jaarlijks wordt gemeld. Daarnaast zijn ook nog paartjes in de havengebieden van alle grote steden te verwachten (voedsel in de vorm van watervogels aanwezig en grote panden om op te broeden). Dit is een soort om met zijn allen wat beter in de gaten te houden!

Het enige goed gemonitorde paartje Slechtvalken van Twente (Foto: Jan Meijerink)

Kwartelkoning (2018 en 2019: 0)

In beide jaren geen waarnemingen. De Kwartelkoning doet het in heel Nederland heel slecht de laatste jaren!

Porseleinhoen (2018: 3 en 2019: 0)

Deze soort wordt niet jaarlijks in Twente aangetroffen, normaal vooral in de Engbertsdijksvenen en het Haaksbergerveen, maar de laatste jaren met name in de Overtoom te Rijssen. In 2018 zijn hier nog 3 roepende vogels gehoord tijdens een BMP-bezoek eind mei. In 2019 werd hier wederom een BMP-kartering uitgevoerd, maar toen zijn helaas geen Porseleinhoentjes gehoord. De soort heeft na herinrichting van dit gebied tot nu toe eenmalig eenmalig gepiekt met 10 territoria in 2017.

Kraanvogel (2018: 4 en 2019: 4)

In beide jaren zijn er 4 territoria gevonden in de 3 grote veengebieden: Engbertsdijksvenen (2018 2 paar en 2019 1, maar beide jaren geen jongen), Haaksbergerveen (2018 1 paar en 2019 2 waarvan 1 succesvol) en Wierdense veld (beide jaren 1 paar met jongen welke in 2019 niet vliegvlug zijn geworden). De toename in onze regio zet voorlopig niet door. Mogelijk was de droogte in 2018 en 2019 de veroorzaker van een tijdelijke stagnatie van de groei?

Kleine Plevier (2018: 13 en 2019: 13)

De Kleine Plevier is een pioniersoort van brake terreinen met weinig vegetatie. Er werden beide jaren 13 territoria opgespoord, hiervan is vastgesteld dat een aantal succesvol waren. De soort is beide jaren onvolledig geteld, er zullen verscheidene territoria zijn gemist op afgravingen, bedrijventerreinen, zandwinplassen e.d.

Oehoe (2018: 3 en 2019: 5)

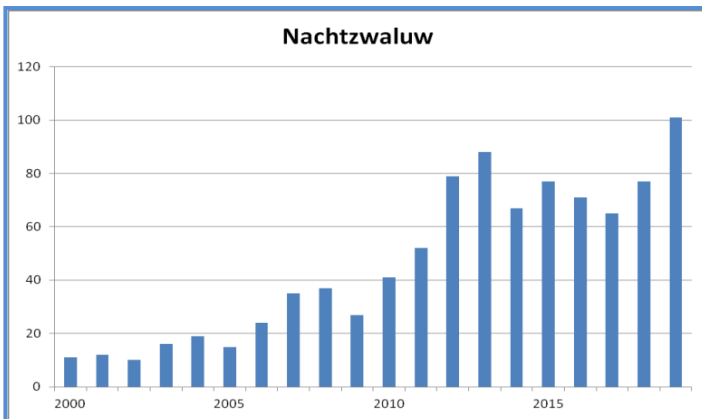
De Oehoe breidt haar verspreidingsgebied vanuit Duitsland naar het westen uit. Vanaf 2012 zit er een territorium van deze machtige uil op de Boeldershoek bij Hengelo. De laatste jaren worden ook op andere plaatsen in Twente Oehoes waargenomen. In 2019 zelfs op 5 locaties: Boeldershoek (succesvol, jongen geringd), havengebied Enschede (succesvol, jongen geringd), omgeving Singraven (zang), omgeving vliegveld Twente (succesvol, niet geringd) en Elhorst bij Zenderen (zang). Het kan haast niet anders dat er meer territoria in Twente zitten dan nu gevonden. Wie durft een nachtelijke inventarisatie aan van potentiële plekken (groeven, stortplaatsen en heuvels in een bosrijke omgeving)? De maanden januari en februari lenen zich hier het beste voor. Ook plukresten, uitwerpselen, braakballen of ruiveren kunnen u op het spoor van een territorium zetten.

Jonge Oehoe op locatie Boeldershoek tijdens het ringen (Foto: Leo Hassing)

Nachtzwaluw (2018: 77 en 2019: 101)

In 2019 is de soort redelijk compleet geteld; bijna alle grotere heide- en veengebieden zijn goed uitgekamd. Dit leverde direct een record-aantal paartjes op. De territoria kunnen dicht op elkaar liggen. Gebieden waar in 2019 niet is geteld betroffen heideterreinen op Twickel en Het Lankheet. Ondanks de wisselende telinspanningen laat onderstaande grafiek een gestage aantalsgroei zien.

Draaihals (2018: 2 en 2019: 1)

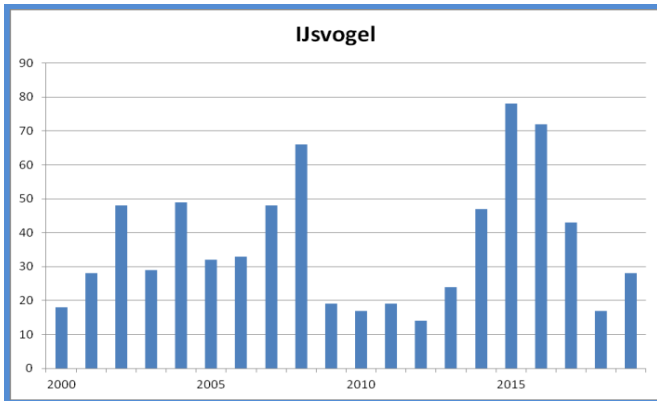
De soort lijkt tegenwoordig jaarlijks in Twente te broeden maar is lastig vast te stellen. De territoria zijn gevonden in de Engbertsdijksvenen (2019), omgeving Mander en landgoed Twickel nabij Beckum (beiden in 2018).

Middelste Bonte Specht (2018: 295 en 2019: 355)

De Middelste Bonte Specht is nog steeds booming; opnieuw een stijging van het aantal territoria tot een ongekend niveau van 355 in 2019. Ben Hulsebos coordineert in Twente de Mibo-tellingen waardoor we deze ontwikkeling op de voet kunnen volgen.

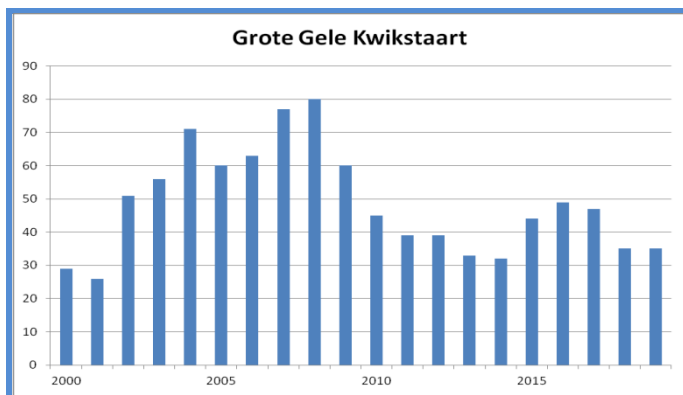
Ijsvogel (2018: 17 en 2019: 28)

De Ijsvogel heeft het moeilijk gehad in de droge zomers van 2018 en 2019, maar 2019 kende ca. 65% meer territoria dan 2018. In beide zomers voerden vele beken weinig tot geen water meer af waardoor er waarschijnlijk op veel plaatsen onvoldoende voedsel beschikbaar was om jongen te produceren. Er zijn ook positieve uitzonderingen te melden. Zo had Arie Rouwhof in zijn tuin bij Markelo een paartje dat 2 broedsels groot kreeg en spoorde Jos Bruns rond Denekamp maar liefst 4 paren op die meerdere broedsels produceerden in 2019.

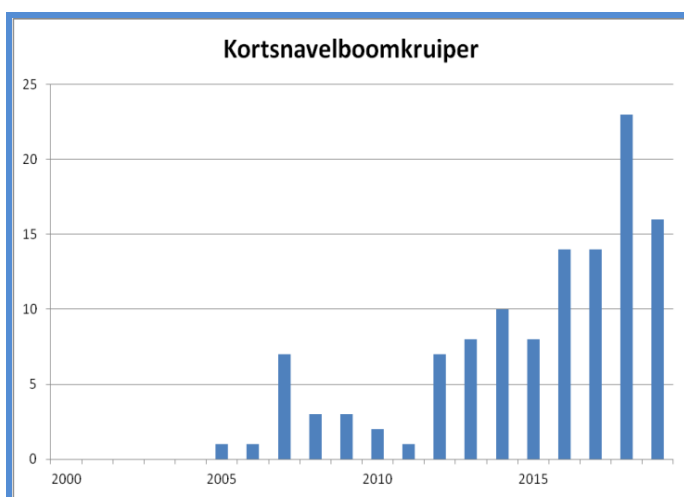
Grote Gele Kwikstaart (2018: 35 en 2019: 35)

In beide jaren zijn evenveel territoria vastgesteld, namelijk 35. Ondanks de zachte winter 2018-2019 geen toename. De jongenproductie is al vele jaren op een te laag niveau. Het herstel van de populatie na een koude winter verloopt in het tweede decennium van deze eeuw zeer moeizaam in vergelijking tot het eerste decennium.

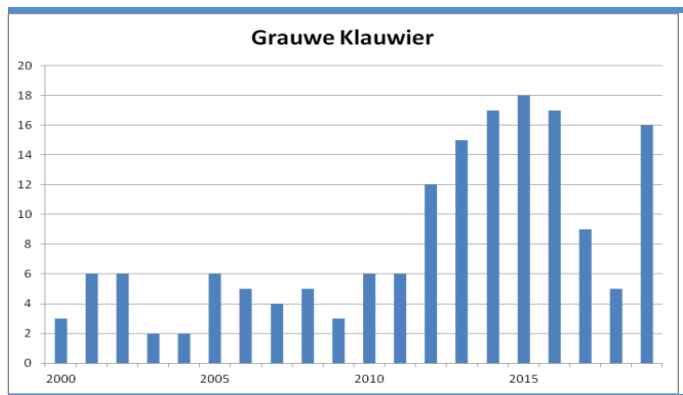
Kortsnavelboomkruiper (2018: 23 en 2019: 16)

In 2019 lijkt er een forse terugval ten opzichte van 2018 toen maar liefst 23 territoria zijn gevonden. Deze piek was echter te wijten aan extra broedvogelkarteringen in dat jaar. In 2018 werd de soort in een aantal nieuwe gebieden vastgesteld (Twickel 1 terr, Hof Espelo 1 terr, Landgoederen Enschede-zuid 1 terr en Oost 1 terr) maar ook meer gevonden in van oudsher bekende gebieden (Lonnekerberg 3 terr, Oldenzaalse stuwwal 16 terr). De Twentse populatie lijkt goed in beeld met waarschijnlijk een grotere verspreiding dan tot nu toe bekend. De kern blijven wel de oude loofbossen op de Oldenzaalse stuwwal.

Grauwe Klauwier (2018: 5 en 2019: 16)

De Grauwe Klauwier heeft zich in 2019 mooi hersteld van 2 slechte jaren (2017 en 2018). Ook in veel andere provincies was 2019 een goed broedseizoen; naast hoge aantallen was tevens de jongenproductie heel goed. Waarschijnlijk een gevolg van de droge zomer (www.sovon.nl). Het broeden in Twente is beperkt tot heide- en veengebieden.

Man Grauwe Klauwier op de uitkijk (Foto: Jeroen Onrust)

Raaf (2018: 7 en 2019: 6)

De Raaf is een lastige soort om te karteren door de grote territoria en haar heimelijke gedrag in de omgeving van een nest. Nesten worden dan ook zelden gevonden. De territoria liggen verspreid over Twente en vooral in de grotere bos- en natuurgebieden. Het eerste territorium in Twente werd in 1997 vastgesteld op de Borkeld, vanaf 2013 is het aantal fors toegenomen en zit de Raaf duidelijk in de lift omhoog.

Hoe kunt u helpen dit overzicht nog beter en completer te maken?

Mist u broedgevallen of territoria uit 2018 of 2019 van de besproken soorten dan stel ik het zeer op prijs deze alsnog te mogen ontvangen. U kunt mij bereiken op Lsb.twente@sovon.nl of akkervanden@yahoo.com.

Bent u nog geen waarnemer bij Sovon maar wilt u meedoen

aan projecten, dan kunt u zich aanmelden via www.sovon.nl en een waarnemerscode aanvragen. Na ontvangst kunt u gegevens invoeren via het invoerscherm van alle projecten op de site. Maar het is ook altijd mogelijk om losse waarnemingen via www.waarneming.nl in te voeren. Belangrijk is bij zeldzame broedvogels altijd de betreffende broedcode in te voeren (geeft informatie over de mate van broedzekerheid). Indien u een soort of de locatie geheim wilt houden, kan dit door te kiezen voor embargo (soort blijft geheim) of vervagen van de waarneming (locatie blijft geheim).

Peter van den Akker, Districtscoördinator Sovon Twente
Lsb.twente@sovon.nl of akkervanden@yahoo.com.